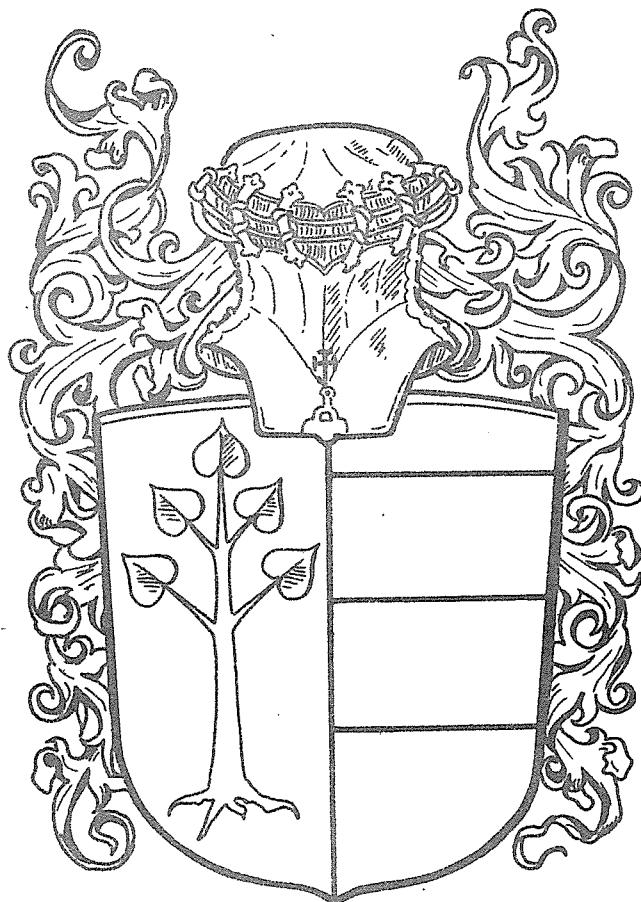

DŮM KULTURY ROH
KRÁLOVOPOLSKÉ STROJÍRNY BRNO

GENEALOGICKÉ
A HERALDICKE

4
1982

I N F O R M A C E

Z ČINNOSTI KLUBU

Znak městečka Modřic a jeho historie

Zářijová členská schůze spojená s přednáškou byla věnována městské heraldice. Modřický historik Ladislav Šebestík nás v ní seznámil s historií a vývojem znaku městečka Modřic u Brna. Rozebral do podrobných detailů vznik znakového znamení městečka Modřic, kterým je v červeném štítě stojící dubová ratolest se čtyřmi dubovými listy vždy proti sobě ve dvojici v barvě zelené a třemi žaludy, z nichž dva jsou proti sobě pod spodní dvoucí listů, třetí žalud je na vrcholu větve. Barva žaludů není přesně prokázána, uvádí se hnědá, příp. zlatá.

Přednášející vyvrátil názor, že dub s žaludy v modřickém znaku jsou pozůstatkem germánské tradice a zdůvodnil slovanský původ uctívání dubu v našich zemích.

Pro svoji závažnost a obecnou aplikaci na desítky jiných znaků obcí v Čechách a na Moravě, které užívají znamení dubu nebo jeho částí, bude tato přednáška publikována v některé z příloh GHI.

W.

Anglický řád Podvazku a jeho vztah k českým zemím

Dne 19.10.1982 přednesl na toto téma obsáhlou přednášku olomoucký heraldik Jiří Louda.

Rok založení řádu je dodnes nejasný,

ale zcela bezpečně je ve spojitosti s jednou událostí, týkající se i našich dějin - totiž s bitvou u Kreščaku v srpnu 1346. Dnes je oficiálně považován za rok pevného ustavení řádu rok 1348. Toho roku se na windsorském hradě konal veliký turnaj, kde proti sobě stály dva týmy po 12 rytířích, z nichž jeden vedl král Eduard III., druhý kníže waleský, zvaný Černý princ. Od té doby bylo stanoveno, že Podvazkový řád může mít 25 členů, z nichž jedním je víceméně automaticky kníže waleský, přičemž vládnoucí král je superérem řádu. Za patrona řádu byl zvolen sv. Jiří, patron Anglie od dob Richarda Lví srdce.

Nejasný je i důvod zvolení podvazku za hlavní řádový odznak. Známá je historika o tom, že královna (anebo králova milá) ztratila při plesu podvazek, král ho zvedl a smějící se pány okřikl slovy: Hanba tomu, kdo o tom špatně smýslí! Toto heslo je dodnes na podvazku vyšito. Někteří historikové se kloní k názoru, že tento příběh má historické jádro, jiní se domnívají, že Eduard III. dal svůj podvazek na své kopí před bitvou u Kreščaku.

Původní stanovy řádu se nedochovaly a existují jen jejich pozdější přepisy. Za Jindřicha V. bylo stanoveno, že rytíři nesmějí na veřejnosti chodit bez podvazku, Jindřich VIII. přiřadil podvazkové rytíře k lordům, pokud ovšem už pány nebyli. Jiří III. stanovil, že královi nové nemají být zahrnuti do počtu 25, Jiří IV. dále rozšířil počet rytířů o

potomky krále Jiřího I. Takovým rytířům se říká nadpočetní.

Volně přidruženy k řédu byly tzv. dámy podvazku, většinou manželky rytířů a královny, ale od doby Jindřicha VII. nebyly žádné dámy jmenovány až do vlády Eduarda VII. Od té doby jsou dámmi podvazku manželky anglických králů.

Řádoví úředníci jsou: prelát, registrátor, ceremoniář, heroldský král, kancléř a sekretář.

K řádovým insigniím patří kromě podvazku, který muži nosí pod levým kolennem, dámy na levé paži, od doby Jindřicha VII. také řetěz, mající 26 clánků s přívěskem, jejž tvoří sv. Jiří. Od 16. století se místo řetezu mohla nosit kolem krku moderná stuha se sv. Jiřím, od doby Karla II. se tato stuha nosí přes levé rameno. Král Karel I. přidal ještě hvězdu. Při zvlášť slavnostních příležitostech se nosí ještě řádový plášť a sametový klobouk s pštrosím peřím.

Kaple sv. Jiří na windsorském hradě je řádovou kaplí, kde se dodnes rytíři jednou ročně scházejí ke slavnostní bohoslužbě. Nad gotickými lavicemi visí banderia žijících rytířů, pod nimi jsou v lavicích zasazeny destičky se znakem každého rytíře od založení řádu. Až dodnes bylo jmenováno celkem 962 rytířů.

Už za Eduarda III. byl řád udílen také cizincům, volitelní však byli jen vysoci šlechtici, v pozdějších dobách jen panovníci a ve výjimečných případech i korunní princecové. Je celkem málo známo,

že mezi podvazkovými rytíři bylo i 11 lidí, v jejichž erbu se skvěl český lev. První z nich byla Anna, dcera Karla IV., provdaná za anglického krále Richarda II. Dámou podvazku byla jmenována už roku 1384. Roku 1415 byl podvazek udělen jejímu bratru Zikmundovi, který se o čtyři roky nato stal českým králem. Zikmund přivezl do Windsoru ostatky sv. Jiří. Už jako král český byl do řádu přijat Zikmundův zeť Albrecht. Roku 1522 padla volba na Ferdinanda I. Habsburského, který roku 1526 dosedl na český trůn. Roku 1564 následoval Maximilián II., o 14 let později Rudolf II. Roku 1612 se stal rytířem podvazku Fridrich Falcký, pozdější "zimní král" český. Po dlouhé pauze, způsobené náboženským rozdělením Evropy, dostal podvazek František I. na konci vítězné války proti Napoleonovi. Roku 1867 byl podobně vyznamenán František Josef I., o 10 let později i korunní princ Rudolf, uváděný v registrech řádu jako princ český, a konečně roku 1902 následník trůnu arcivévoda František Ferdinand.

Za zmínku stojí, že k volbě byl navrhován i Matyáš Korvíн, který byl v Olomouci prohlášen za českého krále a později dokonce čtyřikrát král Vladislav Jagellonský, nicméně žádný z nich nebyl zvolen.

Čeští králové tedy byli častěji členy řádu než panovníci francouzští (9x), ruští (6x), švédští (6x) či španělskí (5x). Stejně často dostali podvazkový řád jen panovníci portugalští a dánští. Znak Ferdinanda I. zdobí dodnes klenbu kaple

sv. Jiří ve Windsoru.

Přednáška se setkala s živým zájmem posluchačů, které Jiří Louda strhl svým přednesem. Zájemce o podrobnější studium problematiky Podvazkového řádu odkazujeme na autorovu práci: Kings of Bohemia and Order of the Garter, The Coat of Arms, vol. VII, 1956, no. 56, s. 312-317.

V druhé části večera, bohužel již omezené časem, pohovořil J. Louda o své knize Lines of Succession, Londýn 1981, která se zaobírá genealogiemi a erby evropských panovnických rodů.

red.

Třistaleté výročí úmrtí Radvita de Souches   * 16.8.1608 - + 12. 8. 1683

U příležitosti třistaletého výročí úmrtí význačného vojevůdce a statečného velitele m. Brna za švédského obléhání v r. 1645 Radvita de Souches, uspořádal Genealogický a heraldický klub v Brně ve spolupráci s Klubem přátel vojenské historie při 605. ZO Svazarmu Zbrojovka Brno odpolední vycházku s názvem "Po stopách Radvita de Souches v Brně".

Členové obou klubů i ostatní zájemci z řad brněnské veřejnosti se v počtu asi 200 osob sešli v neděli 15. srpna 1982 u Tomolova pomníku Radvita de Souches v parku na Špilberku, kde ve 14. hod., po výstřelu z třetinového modelu polního kanonu (majetek KVH Brno) zahájil předseda KVH Brno ing. Jan Špatný odpolední exkurzi.

Uvedl přítomné do problematiky třicetileté války i jejích důsledků a následků pro Moravu i město Brno. Promluvil i o životě jedné z nejvýznamnějších postav v dějinách m. Brna - osobě Radvita de Souches, jehož životní dráhu rozvedl do nejpodrobnejších detailů. V otázce úmrtí se přiklonil k datu 12. srpen 1683, které uvádějí i poslední badatelé v této záležitosti: vídeňský archivář Peter Broucek a znojemský historik Miroslav Trmač. Ostatní data uváděná v této souvislosti v literatuře např. 6. srpen 1683 jsou zřejmě mylná.

Po hodingovém výkladu ing. Špatného patřilo prostranství před pomníkem skupině historického šermu KVH Brno "REX", která v dobových kostýmech třicetileté války předvedla řadu soubojů s různými druhy chladných zbraní, mimo jiné i souboj, který měl Radvit de Souches se švédským generálem Stahlhansem v roce 1642.

Poté se vážnější a vytrvalejší zájemci odebrali do chrámu sv. Jakuba, kde je R. de Souches pochován.

Výklad k historii honosného Radvitova náhrobku i jeho hrobky pod kostelem podal V. Walter. Během výkladu shlédli přítomní 13 různých portrétů R. de Souches. Byli seznámeni s výkladem erbovních znamení a barvami jeho znaku, který je umístěn nad náhrobkem. Po výkladu následovala vlastní prohlídka maršálový hrobky. Dnes jsou v ní dvě měděné rakve, v r. 1966 konzervová-

ne restaurátory Ústředí uměl. řemesel v Brně. Obě vynikají bohatou plastickou výzdobou, z nichž Radvitova si nezadá s rukvemi z císařské habsburské hrobky u Kapucínů ve Vídni. Je prázdná. Ostatky R. de Souches se při konzervaci rozpadly tak, že později byly vráceny Farnímu úřadu u sv. Jakuba ve dvou igelitových pytlících. O osudu konzervovaných částí oděvu, bot, které se dochovaly, není Farnímu úřadu ani pracovníkům Muzea m. Brna nic známo.

Druhá rakev v hrobce patřila Kajetánu hr. z Kolovrat + 1769. Je rovněž prázdná. Ostatky hraběte byly převezeny do rodinné hrobky v Rychnově n.K.

Přítomní měli možnost shlédnout unikátní fotografie z otevření hrobky 12.10. 1936, kdy při opravách v kostele byla tato hrobka znovu objevena.

Po prohlídce kostela sv. Jakuba následovala prohlídka hrobky P. Martina Středy, rektora tehdejší jesuitské koleje v Brně, která je pod chrámem Namebevzetí P. Marie - "u Jesuitů". P. M. Středa význačnou měrou přispěl k odražení švédského útoku na Brno v r. 1645, kdy v čele studentské legie hájil nejohroženější místa městských hradeb v prostoru za augustiánským a jesuitským klášterem.

Hrobkou i památkami kostela nás provedl zasvěceným výkladem správce p. Fink.

Vycházka patřila k nejzdařilejším a nejnavštívenějším akcím našeho klubu a důstojně připomněla toto třistaleté výročí v brněnských dějinách.

Zájemce, kteří chtějí hlouběji poznat

osobu Radvita de Souches, odkazuji na tyto práce:

- P. Broucek - L. R. de Souches, kaiserlicher Feldmarschall, in: Jahrbuch der Heraldischen Gesellschaft "Adler" 1971, 1973
- M. Trmač - Listy GHS - 4. řada, seš. 2, Praha 1976-77
- St. Keršner - Radvit de Souches - rukopis připravované studie, Brno 1982
- J. Hanáček - Stavební vývoj a heraldické památky kostela sv. Jakuba v Brně, rozmnrozený strojopis studie, Brno 1981
- M. Chromý

V. Walter

Vlastivědná vycházka do Modřic

Na zářijovou přednášku o znaku městečka Modřic navazovala sobotní odpolední vycházka (25.9.1982) do příměstské brněnské oblasti - Modřic.

Vedoucím vycházky byl zasvěcený znalec modřické historie s. Ladislav Šebestík. Úvodem seznámil přítomné s historií Modřic od nejstarších prehistorických dob po současnost a z výšiny nad Modřicemi jsme shlédli jednak Modřice samé, tak i okolní historické lokality.

Nejdůležitějším modřickým objektem býval hrad olomouckých biskupů, který stával na návrší v prostoru dnešního kostela sv. Gotharda. Pozůstatky hradu nejsou již v

terénu patrné a ani archeologickými průzkumy nebyly zatím zjištěny žádné stopy základů či opevnění.

Románský původ byl prokázán farnímu a děkanskému chrámu výzkumy počátkem sedmdesátých let, kdy bylo objeveno několik románských architektonických prvků, které svědčí o původu stavby již počátkem 13. st.

Během odpoledne si účastníci prohlédli i jiné zajímavé budovy Modřic, např. objekt školy s kamenným znakem městečka z r. 1858, který je jediným veřejně umístěným exemplářem městského znaku v Modřicích; budovu dnešního děkanství se sakrální plastikou; kapli na náměstí, která volá po opravě aj. S. Šebestík upozornil i na bývalý mlýn v Modřicích, v němž tábořil při obléhání Prna r. 1645 švédský generál L. Torstenson.

Vycházka ukázala hrstce účastníků dlouhou a pestrou modřickou historii, která dosud čeká na monografické knižní zpracování a jehož se snad dočkáme z pera s. L. Šebestíka, který shromáždil za čtyřicet let vlastivědného bádání mnoho podkladů a pramenů k historii Modřic.

(Poznámka: zájemce o bližší historii Modřic upozorňuji na uhlédnou brožúrku L. Konečného - Poznámky ke stavebnímu vývoji děkanského kostela v Modřicích, Modřice 1972. 39 s., 13 foto. Pro příp. zájemce redakce zprostředkuje zaslání.)

W.

Zájezd do Olomouce

V sobotu 2. října 1982 uspořádal náš klub za odborné pomoci genealogické - heraldické sekce Vlastivědné muzejní společnosti v Olomouci podzimní zájezd, jehož cílem byly památky historické Olomouce.

Cesta do Olomouce byla zpestřena zastávkou v Pustiměři, kde účastníci zájezdu shlédli zbytky kláštera i novodobý pomník v základech rotundy, který byl postaven na paměť toho, že zde byl pochován zakladatel kláštera, významný činitel doby Karla IV., olomoucký biskup Jan Volek.

V Olomouci nám olomoučtí kolegové připravili bohatý program. Po stručném seznámení s historií města jsme navštívili hlavní cíl naší cesty, erbovní sál v objektu bývalého kapitulního děkanství. Tento sál obsahuje v kazetových stěnách na plátně malované erby olomouckých kanovníků od počátku 17. století. Měli jsme možnost, díky kolegovi Zanklovi, se podrobně seznámit s 240 erby české, polské, uherské, německé, italské, francouzské a anglické šlechty, jakož i s osobními znaky posledních prelátů. Tato možnost byla o to vzácnější, že tato jedinečná památka církevní heraldiky nebyla dostatečně vědecky zpracována (je zde po ruce jen ročníková práce Zdeňka Štěpánka z r. 1961 FF UP Olomouc), což je v současné době zvláště aktuální, neboť tinctury na barvných znacích podlehají zkáze.

Dalším naším zastavením byl tzv. přemyslovský palác, kde nás dr. Dohnal, CSc., seznámil se současnými výsledky

archeologického výzkumu. Měli jsme možnost si prohlédnout celý areál. Na zdech paláce se z pozdější doby zachovaly kresby olůvkem, mezi nimi též znak olomouckého biskupství, který jsme odhadovali, že je ze 17. století. Při absenci archivních pramenů o dalších osudech stavby, by umělecký a heraldický rozbor znaku mohl pomoci při určení pozdějšího účelu této stavby.

Před obědem účastníky čekala okružní jízda Olomoucí se zastávkou na Kopečku u Olomouce. Kromě výhledu na Olomouc a velkou část Hané nás především zaujal poutní chrám, jehož interiér patří k nejlepším památkám barokního manýrismu. Uspořádání program bylo zaměřen na prohlídku gotického chrámu sv. Mořice. Po prohlídce chrámu a výkladu o historii většina z nás podnikla výstup na věž, za což byla odměněna nezvyklým pohledem na Olomouc z ptačí perspektivy. Vzácným klenotem tohoto chrámu jsou jedinečné varhanы z 18. století, restaurované a rozšířené v poslední době, o nichž nám podala výklad dcera prof. Schindlera a ukázala zvukovou barevnou škálu i možnosti tohoto nástroje v malém varhaném koncertu. Po podvečerní procházce jsme se rozloučili s olomouckými přáteli - našimi obětavými průvodci.

Zájezd plně uspokojil všechny účastníky. Za odborného výkladu shlédli jinak veřejnosti nepřístupné památky. K zájezdu, jak se stalo tradicí, byl vydán itinerář.

jlb

ČLÁNKY A STUDIE

K třicátému výročí smrti Josefa Pilnáčka

Mojmír Švábenský

Každý vážný zájemce o moravskou genealogii, heraldiku a vlastivědu se určitě setkal s nekterým dílem významného historického badatele a kulturního činitele Josefa Pilnáčka, který zemřel před třiceti lety 21. prosince ve Vídni. Hlavní Pilnáčkova díla "Staromoravské rody" a čtyřsvazkové (se samostatným atlasem znaků), byť neúplné "Rody starého Slezska" jsou skoro denním chlebem odborných pracovníků, kteří v případě potřeby sahají i k Pilnáčkovým článkům, roztroušeným ve vzácných vlastivědných a rodopisných časopisech: v Časopisu rodopisné společnosti, v Rodokmenu, v Časopisu Společnosti přátel českých starožitností, ve Věstníku vlastivědného muzea olomouckého, v časopise vídenské genealogické společnosti Adler, v krajanském časopise rakouských Čechoslováků Dunaj, v Záhorské kronice, Od Horácka k Podyjí i jinde. Početná je i řada samostatných publikací, věnovaných dějinám jednotlivých rodů, především hornoslezských. Milovnický vztah k historii rodného kraje prokázal Pilnáček v Pamětích městečka Černé Hory, v Pamětích města Blanska, v publikacích o dějinách adamovských i blanenských, železáren, o Novém Měradu, o rodu pánů z Boskovic, ceněných i pro jejich vnější úpravu.

Naproti tomu životní osudy Pilnáčkovy jsou méně známé. Narodil se v Černé Hoře 9. února 1883 v živnostenské rodině, jejíž předkové se do městečka přistěhovali

z Královéhradecka koncem dvacátých let 19. století. Pilnáčkem vysledovaná souvislost rodu s vladickým rodem Pilničků z Radostic na Chrudimsku se zdá být více zbožným přání než skutečností. Pilnáček vychodil nižší gymnázium v Brně, odbornou hospodářskou školu v Přerově a studoval dva semestry na vysoké škole zemědělské ve Vídni. Jen krát-kou dobu pracoval spolu se svým otcem na dvoře Svěslavi u Rájce-Jestřebí, pak nastoupil jako jednoroční dobrovolník r. 1902 na vojnu, kde jako důstojník vozatajstva v Praze, Lvově a Bratislavě zůstal až do r. 1911, kdy musel pro plicní neduh vojen-skou dráhu opustit. Záhy na to se oženil s bohatou vdevou Mary Medianskou, rozenou Schmidtovou, původem z Meklenburska-Stře-licka, o deset let starší, která měla pro Pilnáčkovu historickou práci porozumění. Podle vzpomínky známého genealogického ba-datele Karla Vyšína, Pilnáčkova přítele, jeho paní neuměla česky, a proto Pilnáček zůstal ve Vídni a nepřestěhoval se do Prahy, kam jej srdce táhlo. Sňatkem a otcov-ským podílem byl Pilnáček tak finančně za-bezpečen, že po odchodu z vojny mohl de-konce založit zvláštní nadaci pro chudé délesloužící poddůstojníky vozatajstva svých bývalých divizí č. 5 a 11 ve značné výši 4000 korun. Také své první tištěné práce "Královéhradecké, chrudimské, praž-ské i jiné rodiny erbovnické a městanské" (r. 1919) a "Dějiny Pilničků z Radostic a svobodnické rodiny Pilniaczků" (r. 1920) mohl vydat svým nákladem. Charakteristickým detailem "skvělých" finančních poměrů - jak to Pilnáček sám v retrospektivě ozna-čil - bylo, že držel před první světovou

válkou auto, což tehdy jistě nebyl všední jev. Auto provázelo Pilnáčka také po celou dobu první světové války, kdy sloužil jako ordodanční důstojník v hodnosti nadporučíka a rytířským mistrem u 8. divize jízdy.

Události po světové válce, inflací a znehodnocením válečných půjček Pilnáček zchudl a musel se velmi uskrovnit. Určité východisko z nesnází mu poskytly úspěchy v jeho milovaných historických studiích, pod jejichž vlivem se Pilnáček stal odborným spisovatelem, jenž zájemcům poskytoval poradu a prováděl za ně potřebné rešerše. Vídeňské historické archívy mu k tomu dávaly hojně možnosti. Služeb Pilnáčkových využíval i československý stát, který mu zadával sepisovat bohemika v archívu Německého řádu ve Vídni, dokud tuto plodnou práci světová krize neznemožnila. Pilnáček založil r. 1933 pro tato bádání zvláštní Vídeňský československý vlastivědný ústav, ale pro realizaci plánů s ním spojených byla doba velmi nepříznivá.

Životy, které Pilnáček získával prací pro zájemce, bylo skrovné. Málokterý Pilnáčkův partner dovedl ocenit finančně odpovídající měrou hodnotu jeho práce. Další příjmy, jako údajný malý důchod z výnosu domu, Pilnáčkova daňová přiznání nepotvrzuji.

Byla to tedy obětavost a nadšení buditelského typu, které Pilnáčka na nastoupené obtížné životní dráze udržely. Tyto vlastnosti, spojené s podivuhodnou pracovní energií i vytrvalostí, a jeho jemné vystupování mu získávalo přízen rozhodující

většiny lidí.

Kulturní vyslanec Moravy ve Vídni a jeden z jejích význačných i zasloužilých synů leží spolu se svou manželkou, která ho o rok předešla, ve společné hrobce (Gruppe I, č. 330) na evangelickém hřbitově ve Vídni-Simmeringu.

HERALDICA BRUNENSIS

1.

Znaky významných brněnských osobnosti

Pod tímto názvem přistoupila redakce k publikování seriálu kratších článků, jejichž cílem je přiblížení historie našeho města, jakož i uvedení některých dosud nepublikovaných znaků. Tomu odpovídá kriterium výběru, kde bylo nejen přihlédnuto k významu osobnosti pro regionální historii, ale i k dostupnosti údajů o znaku v základních heraldických kompendiích. O životě a díle významných brněnských osobností bude pojednáno co možná nejstručněji s odkazem na příslušnou literaturu.

Mořic Grimm (1665 - 1757) - význačný brněnský architekt. Narodil se v Landshutu v Bavorsku, odkud odešel do Brna, kde se usadil a v roce 1704 získal městské právo. Později zaujímal též významné postavení v městské správě, což mu umožnilo ovládnout stavební podnikání v městě. Grimm jako architekt se projevo-

val v uměřených barokních formách a tím, že vrchol jeho tvorby spadá do 20. let 18. století - do doby horečného stavebního rozmachu Brna - jeho práce dodnes vtiskly vzhled našemu městu. Architektonické řešení jeho staveb můžeme posuzovat např. na barokní přestavbě zemského domu (dnes sídlo MĚNV), minoritského kostela, brněnské kapituly a augustiniánského kostela. Ve středu města ho připomíná Schrattenbachův palác (dnes sídlo knihovny Jiřího Mahena) na rohu ulice Gagarinovy a Poštovské. Taktéž navrhoval nový systém pevnostního opevnění, interiér kostela sv. Petra. Byl též otcem dalšího význačného architekta Františka Antonína Grimma.

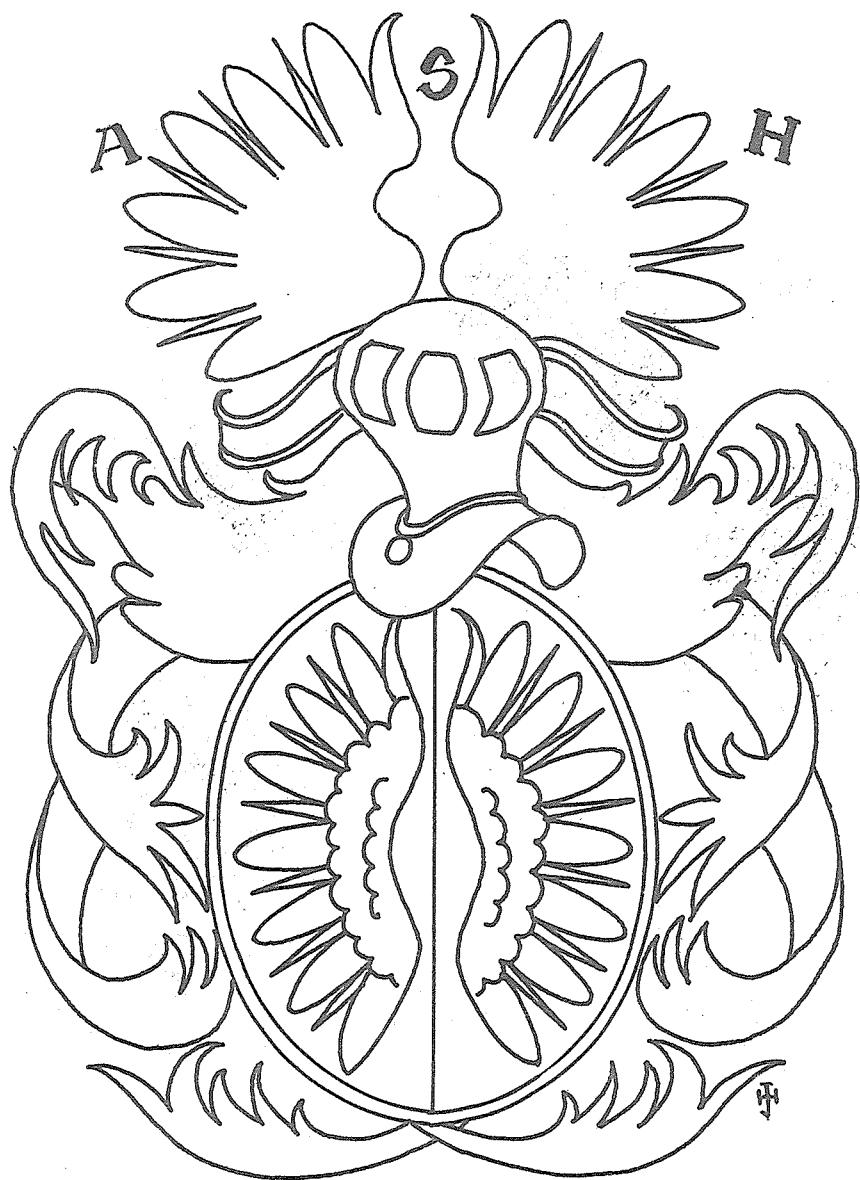
Jeho měšťanský znak známe z pečeti ze dne 4.5. 1717, která je přitištěná, červená, oválného tvaru o rozměrech 15 x 13 mm. V pečetním poli ohraničeném linkou se nachází znak skládající se ze štítu španělského tvaru, v němž je vzpřímený dvojocasý lev držící v předních nohách olovnicki. Na štít je postavena kolčí hělmice s točenicí a přikryvadly. Za klenot je vyrůstající dvojocasý lev držící v předních nohách úhelník v podobě zrcadlově převráceného a dolů obráceného písmene L. Při klenotu jsou vpravo písmena MO, vlevo GR.²

Poznámky: 1. J. Dřímal a kol., Dějiny města Brna, Brno 1969, díl 1, s. 172.

2. Archiv města Brna, Zbytky registratur - testamenty, testament Judyty Andresové ze dne 4.5.1717.

Měšťanský znak Mořice Grimma

Znak Antonína Šebestiána Hanzelyho

Antonín Šebestián Hanzely (1710 – 1781) – brněnský syndik, autor historic-kých děl o městu Brnu. Narodil se v Brně. Po studiích v Olomouci a v Praze se stal advokátem v Brně, kde 15. června 1740 získal městanské právo. Roku 1741 vstoupil do městských služeb v hodnosti podsyndika, roku 1744 byl jmenován místosyndikem a konečně roku 1761 syndikem.¹ Pro poznání dějin města má význam zachované Diarium² z let 1716 – 1755, které zachycuje významější události těchto let. Kromě Diaria napsal nedokončený spis "Jungfräuliche Ehrenkranz der jeder Zeit getreuen k. Stadt Brünn"³, v němž se pokusil nastínit historii města od Marobuda až do poloviny 17. století. Dílo dnes nemá větší historickou cenu. Brněnskou historií se též obíral jeho syn dr. Karel Josef Hanzely (1744–1806), po němž se zachovalo dílo "Brünnerische Miscellen".⁴ K. J. Hanzely vstoupil do jesuitského řádu a dosáhl po studiích v Brně, Kutné Hoře, Praze a Olomouci titulu doktora filozofie a bakaláře theologie. Po zrušení řádu učil v letech 1779 – 1797 na gymnaziu v Brně. Do této doby spadá i jeho historic-ké dílo.

Znak Antonína Šebestiána Hanzelyho se nám mimo jiné zachoval na pečeti ze dne 18. 4. 1764. Tato je přitištěná, červená, oválného tvaru o rozměrech 17 x 16 mm. V pečetním poli ohrazeném perlovcem se nachází znak skládající se z oválného šířtu, který je půlený a v něm jsou otevřená křídla, každé křídlo v jednom poli. Na štíť je postavena turnajská helmice bez koruny či točenice jen s přikryvadly. Za klenot jsou

otevřená křídla. Při klenotu jsou písmena
A S H. 5 J.L.Bílý

- Poznámky: 1. J. Dřímal, Archiv města Brna,
Praha, 1956.
2. Archiv města Brna, Sbírka ru-
kopisů, rkp. č. 7283.
3. AMB, Sbírka rukopisů, rkp. č.
7262.
4. AMB, Sbírka rukopisů, rkp. č.
7282.
5. AMB, Zbytky registratur - tes-
tamenty, testament Marie Anny
D'Albertové ze dne 18.4.1764.

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Julie Richterová: Středověké kachle. Praha,
1982. 173 s.

Téměř monumentální publikace provázející stejnojmennou výstavu uspořádanou v letošním roce Muzeem hlavního města Prahy přináší po delší době soustavný pohled na dochovaný materiál tohoto druhu vůbec, i když vychází pochopitelně ze sbírky pořadatele. Studie a sbírce středověkých kachlů Muzea hlavního města Prahy je rozdělena do šesti částí včetně bohaté obrazové přílohy. Po stručné charakteristice sbírky přechází autorka k nejdůležitějšímu oddílu pojednávajícímu o jednotlivých skupinách kachlů rozdělených do jednotlivých typů. Poté následuje vlastní katalog. Skupina komorových kachlů je uspořádána podle ikonografických temat. Exkurz je řazen podle provenience.

Časově je materiál ohraničen nejstaršími dochovanými exempláři (14. stol.) a polovinou 16. století. Popis kachlů vychází z pravidel heraldiky jako stranově převrácený, jak je běžné u památek sfragistických či numismatických, neboť relief kachle vznikl na podobném principu a některé náměty jsou prokazatelně přejaty z této sféry. Množství kachlů nese heraldické motivy nebo přímo znakovou výzdobu. Proto také byla po právu věnováha této části samostatná skupina (s. 13-17, 26-32, tab. 12-33). Vedle znaků zemských (lev, orlice) tvoří početnou součást kolekce zhaky měst (Praha, Kouřim, Čáslav atd.), Církevní heraldika je zastoupena znakem kapituly vyšehradské a nechybí ani erby rodové. To je ovšem nejproblematičtější součást heraldické výzdoby na tomto materiálu vůbec. Pouze v několika případech je identifikace zcela jasná. Již proto by tato pozoruhodná publikace neměla ujít pozornosti heraldické obce, která může a má říci své slovo k ikonografické interpretaci.

PRP.

-mt- Vrchol a zánik rodu z Pernštejna, Zpravodaj Tišnovsko, vydává MěstNV a MěV KSC v Tišnově, 1982, č. 1, s. 13-15, č. 2, s. 33-34.

Stručný přehled dějin rodu, více pozornosti je věnováno několika příslušníkům posledních generací rodu. Připojený výběr literatury je věcí každého autora, ale i přesto v něm postrádáme - kromě přesnějších citací u jednotlivých svazků

Vlastivědy moravské - odkaz na práci Borise M. Paara, Rod erbu zubří hlava, b.m.v. 1940 nebo na podnětně sepsané "Ženy české renesance" od Josefa Janáčka, vyšlo v Praze 1976, kde je dosti pozornosti věnováno Polyxeně z Pernštejna. A zájemce o hlubší poznání Pernštejnů nакonec sáhne i po Zpravodaji Klubu přítel Pardubicka, kde v posledních letech vyšla celá řada drobných, ale zasvěcených příspěvků dr. Jiřího Kotyka, přinášejících povětšině nové doklady k dějinám rodu, který tak výrazně ovlivnil naše dějiny v 16. století.

tk

Emanuel Vlček: Nejstarší Přemyslovci ve světle antropologickolákařského průzkumu, Praha 1982. Nestránkováno

Úhledná brožura většího čtvercového formátu, velmi pěkně graficky vybavená, nám představuje průvodce (katalog) stejnojmennou výstavou v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě.

Shrnuje antropologickolákařská zkoumání pozůstatků nejstarších Přemyslovců, tak jak byla provedena po předchozích archeologických výzkumech starých hrobů 9., 10. a 11. století v oblasti Pražského hradu.

Katalog je rozdělen do několika kapitol; úvodní nás seznamuje s prokázanými historickými skutečnostmi období přelomu prvního tisíciletí a m.j. dokládá nejstarší antropologický popis obyvatel Čech od Ibrahíma ibn Jakuba, který na-

vštívil Čechy v letech 965 - 66.

Prvá kapitola - Antropologickolékařský průzkum pozůstatků nejstarších Přemyslovců - uvádí důvody, proč bylo k těmto výzkumům přistoupeno a vyjmenovává jednotlivce a instituce, kteří se na tomto programu podíleli.

Druhá kapitola má název "Průzkum po hřbů jednotlivých členů knížecího rodu Přemyslovců vládnoucích od konce 9. století do poloviny 11. stol." Je zde podán přehled archeologických průzkumů hrobů prvních Přemyslovců v letech 1950 - 1981 prováděných Archeologickým ústavem ČSAV pod vedením I. Borkovského. Jedná se o pohřebiště v kostele P. Marie na Praž. hradě, pohřebiště Přemyslovců v bazilice sv. Jiří, hroby v klášterní kapli sv. Anny ve svatojiřském klášteře, pohřebiště ve svatováclavské kapli v katedrále sv. Vítá a hroby v kapli P. Marie tamtéž. Ke každému hrobu je uváděn popis zde nalezených ostatků a provedeny důkazy k jejich identifikaci. Kde je určení sporné přidržuje se autor kódového označení hrobu.

Tělesné vlastnosti Přemyslovců 1. - 6. generace je název třetí kapitoly. Autor rozdělil všechny prozkoumané ostatky do celkem sedmi generací nejstarších Přemyslovců počínaje I. generací od kněžny Ludmily po 7. prozkoumanou generaci - dětí knížete Břetislava I. a jeho manželky Jitky. U všech uvedených jednotlivců je mimo antropologických vlastností kosterních pozůstatků zjištěna též krevní skupina. Podle metody so-

větského vědce M. M. Gerasimova byly provedeny rekonstrukce obličejoých částí a podoby těch Přemyslovců, u kterých byla v použitelném stavu dochována lebka s čelistmi. Antropologická a serologická zjištění plně prokázala příbuzenské vztahy mezi jednotlivými Přemyslovcí.

Čtvrtá kapitola - "Přínos antropologickolékařských průzkumů k poznání historie nejstarších Přemyslovců" - provedená antropologická a lékařská šetření v posledních letech mají zásadní důležitost pro nejstarší historicky potvrzené období v přemyslovské historiografii. Činí konec některým dohadům a sporným problémům. S konečnou platností řeší rok umrtí knížete Václava, naopak vyvrací pravost ostatků dcery Boleslava I. - abatyše Mladý.

Otázkou zůstává identifikace hrobu K-1, kde některé okolnosti nasvědčují, že by mohlo jít o hrob knížete Boleslava.

Tato kapitola je doplněna rodokmenem nejstarších Přemyslovců s promítnutými výsledky antropologickolékařských průzkumů jejich kosterních pozůstatků.

Celý katalog je doplněn řadou kvalitních fotografií hrobů i ostatků Přemyslovců, plány pohřebišť, rekonstrukcemi podob jednotlivých knížat, grafy, rentgenologickými snímky, které činí tento katalog přehlednou příručkou dějin nejstarších Přemyslovců z pohledu antropologickolékařského.

Dr. Vlčkovi se podařilo za přispění celého kolektivu odborníků vytvořit krás-

nou a cennou práci, která nezůstane jen vzpomínkou na výstavu, ale zařadí se do velké řady moderní historické literatury, jak to již učinily předcházející kvalitní Vlčkovy práce o Janu Žižkovi, Janu Lucemburském a další.

V.Walter

Horní města v Československu. CIVITATES MONTANARUM IN RE PUBLICA BOHEMOSLOVENICA.
I. - IV. (Příbram 1977, 1979, 1981, 1982)

O vydání těchto heraldických publikací se v posledních letech postaral komitét symposia "Hornická Příbram ve vědě a technice". Čtyři soubory kneseb Jana Čáky obsahují celkem 52 znaků starých i nověobjevých československých horních měst.

I. - Jáchymov, Krupka, Kladno, Banská Štiavnica, Spišská Nová Ves, Rožňava, Stříbro;

II. - Bečov nad Teplou, Nejdek, Hora sv. Kateřiny, Kašperské Hory, Přípram, Nový Knín, Jílové u Prahy, Bruntál, Handlová, Banská Bystrica, Jelšava, Smolník, Horní Slavkov;

III. - Krásno, Pernink, Hreb, Hory Matky Boží, Krásná Hora, Štěchovice, Moravský Beroun, Rýmařov, Vrbno pod Pradědem, Lumbietová, Revúca, Švedlár, Výsluní;

IV. - Kraslice, Mikulov, Komárov, Stříbrná Skalice, České Budějovice, Ratibořské Hory, Vrchlabí, Andělská Hora, Břidličná, Dobšiná, Krompachy, Štos, Adamov.

Každý soubor se skládá z dvanácti volných listů z tužšího papíru, na nichž

kreslíř zebražil v barvě jednotlivé znaky a v jejich pozadí charakteristické stavební dominanty příslušných horních měst. Třináctý znak zdobí vždy přední stranu obalu. Kresby jsou přes některá drobná provinění proti heraldickým pravidlům (např. stínování figur) zdařilé. Listy doprovázejí textovou část v českém, ruském, německém, anglickém a francouzském jazyce z pera Jiřího Schenka, který se již v minulosti problematikou znaků česko-slovenských horních měst zabýval (viz Studie z dějin hornictví č. 7, Praha 1976, s. 92-137). Po krátkém úvodu následují stručné udaje o dějinách jednotlivých měst a blasony jejich znaků. Text uzavírá výčet nejdůležitějších použitých heraldické literatury a přehledná mapka s lokalizací měst a s uvedením těžené suroviny. Jako celek působí všechny čtyři soubory velmi pěkným a reprezentativním dojmem a potěší jistě každého heraldika.

Mr

RŮZNÉ

Nad televizním pořadem - soutěží sběratelů
- Ano - ne

Celá heraldická obec se dleuhu těšila na chlášený pořad Ostravského televizního studia "Ano - ne", soutěže sběratelů, kde tentokrát zasedli za soutěžní stolky dva zástupci oboru heraldika. Známý populářák městské heraldiky u nás, pan Karel Lánska z Radotína a výborný kreslíř znaků, publikující na stránkách heraldického tisku,

pan Emil Konopásek z Prahy.

Soutěž byla tradičně rozdělena do tří kol. V prvním kole si soutěžící kladli otázky na téma "heraldika městských znaků", ve druhém kole se otázky týkaly cechovní heraldiky a třetí kolo mělo motto: zajímavosti z městské heraldiky.

Vítězem heraldického klání se stal pan K. Liška, jemuž k vítězství jménem brněnského GH klubu též blahopřejeme!

Avšak začneme-li hodnotit obsah a náplň soutěžního pořadu, který presentoval heraldiku jako sběratelský obor milionům televizních diváků, nemůžeme zůstat bez výtek.

Heraldika - pomocná věda historická (nebo jedna ze základních věd historických) byla zde zásluhou obou soutěžících představena jako sběratelství obrázků se znaky měst a hádáním co který znak značí a komu patří. Tak to také pochopila celá laická veřejnost. Nebudeme se zamýšlet nad znalostmi soutěžících, kteří před televizní obrazovkou nepřesvědčili, ale nad koncepcí celého pořadu, počínaje scénářem a konče průvodním slovem Milana Švihálka.

Podle nich je totiž heraldika úplně něco jiného než skutečně je. Úvodní slovo K. Lišky o vzniku heraldiky, heraldické teorii a zákonech, které mělo přesvědčit a udělat obraz o heraldice jako o vědě, úplně zaniklo v nepřesvědčivosti a chvatě. Takhle byla heraldika postavena na roven sběratelství obalů od žvýkaček a sýrů.

Je záhadou, proč tento dopad pořadu

v očích veřejnosti dopustila odborná porota, která se k otázkám soutěžících a scénáři využadřuje od počátku přípravy každého soutěžního pořadu "Ano - ne". Je známo, že se pořad připravuje několik měsíců a natáčí dva dny. Bylo tedy dost času, aby se celá osnova pořadu a směr otázek ve scénáři usměrnil patřičným směrem. Ptám se, zasedal v porotě vůbec nějaký specialista a znalec heraldiky? Záporný ohlas pořadu je vinou nejen obou soutěžících, ale také odborné poroty. Domnívám se, že heraldika je tak širový vědní obor, že jej jednotlivec nemůže plně postihnout v celé její šíři. Proto bylo i tak nesprávných odpovědí. Dalo by se diskutovat o tom, zda heraldika vůbec do tohoto pořadu patřila. K popularizaci heraldiky by mohly přispět i jiné naučné pořady Čs. televize, zejména ve vysílání pro mládež.

Proto srovnáme-li tento pořad soutěže "Ano - ne" s ostatními pořady, které jsme již na obrazovce z televizního studia v Ostravě shléddli, musíme ho hodnotit jako jeden z nejslabších dílů této soutěže, o jehož bodovém stavu jsme v posledním kole zcela ztratili přehled díky technickému zařízení pořadu.

Vilém Walter

První sympozium o slovenské heraldice.

Vrcholnou událostí tohoto roku pro slovenskou, ale i československou heraldiku bylo sympozium "Minulost a súčasnosť heraldiky" konané ve dnech 7. a 8. září 1982 v Trenčíně v historických sálech Oblastní galerie M. A. Bazovského. Toto reprezentativní setkání heraldických a genealogických odborníků uspořádala sekce

archivníctva a pomocných vied historických Slovenské historické spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied spoločne s Archivní správou ministerstva vnutra SSR a Trenčianskym muzeem.

Po slavnostním zahájení byla odborná časť sympozia započata obsáhlým referátem Jozefa Nováka na téma "Heraldické bádanie na Slovensku", v némž se zabýval nejen dějinami heraldiky jako vědy, ale též pojednal o funkci heraldiky v socialistické společnosti se zřetelem na státní heraldiku. Součástí jeho referátu bylo též nastínění vývoje slovenského znaku s jeho významovými posuny a upozornění na hlavní prameny poznání slovenského znaku. Poté následoval další příspěvek Jozefa Šimončiče s názvem "Výskum mestských a obecných erbov na Slovensku". Autor v tomto příspěvku shrnul své poznatky ze zkoumání pečetí měst a obcí trnavského okresu. V závěru svého příspěvku se dr. Šimončič zabýval též výhledy bádání v oblasti městské heraldiky. Podle názoru autora by v SSR měly být též vydávány soupisy městských znaků pro každý kraj.

Současných městských znaků se týkal příspěvek Petera Kartouse s názvem "Činnost a perspektivy Heraldickej komise MV SSR". V první časti příspěvku autor rozebral zásady, jimiž se řídí heraldická komise, a na příkladech ukázal jejich opodstatněnost. Zdůraznil, že hlavní náplní činnosti heraldické komise je revize slovenských městských znaků a po této revidaci bude komise dohlížet na další vývoj městské heraldiky. Tedy aktuálním úkolem

komise je podchytit a revidovat 123 znaků slovenských měst. Z tohoto počtu 60 znaků bylo městům doporučeno bez změny k dalšímu užívání.

U pěti měst bylo třeba znaky upravit. V patnácti případech bylo třeba vytvořit nový znak. U třech znaků bylo navázáno na dosavadní symboly a zbytku byly vytvořeny zcela nové znaky. Dost i značné zásahy do slovenských městských znaků si vyžádala zásada důsledného oproštění městských znaků od církevních symbolů, jež často byly v minulosti města více symboly než městskými znaky. Autor příspěvku dále hovořil o postavení heraldické komise, která funguje jako poradní orgán. Znak města navrhující a schvaluje příslušný městský národní výbor. Obtížnost práce komise podle autora spočívá v tom, že se města snaží znaky přeplňovat nefunkčními symboly nebo vytvářet ze znaků "kroniku" města. Peter Kartous na konkrétních případech ukázal, jak některá města za spolupráce komise dospěla k přijetí jednoduchých symbolických a výtvarně působivých znaků. Např. Poprad v minulosti užíval symbolu sv. Jiljí, který byl později nahrazen neheraldickým znakem (vyobrazen v knize K. Liška - L. Mucha, Klíč k našim městům, Praha, 1979, tab. 29) a nově přijatý znak má v červeném štítě tři stříbrné hory, nad nimiž doprava letí šíp (atribut sv. Jiljí).

Autor příspěvku konstatoval, že podstatná část práce na revizi městských znaků byla udělána. Zbyvá 43 měst, které mají komisi odeslat definitivní variantu městského znaku. Předpokládá se, že znaky slo-

venských měst budou pevně právně fixovány, k čemuž má pomocí též vydání katalogu znaků všech slovenských měst, který bude přílohou právního zakotvení znaků a jehož vydání se předpokládá v roce 1985-86.

Ladislav Vrtěl ve svém příspěvku "Problemy súčasnej mestskej heraldickej tvorby" opět vycházel ze zkušeností Heraldické komise MV SSR. Autor příspěvku na konkrétních případech ukázal opodstatněnost heraldických zásad, což dokumentoval ná některých nevkusných návrzích městských znaků, které došly komisi. Též zdůraznil, že to jsou důvody estetické, které na Slovensku vedou mnoho měst k tomu, že za svůj znak přijímají nejstarší variantu znaku. Slovenské městské znaky se tím stávají jednoduché, výrazné a symbolicky jasné. Velmi zajímavou částí příspěvku L. Vrtěla bylo pojednání o významu barev a jejich psychologickém účinku. Autor příspěvku ukázal tendence, které byly v užití barev u městských znaků. Uvedl, že heraldická komise též se snažila, aby heraldické barvy byly v slovenské městské heraldice poměrně zastoupeny, a též pomocí barev dosahovala rozlišení znaků s podobným znakovým znamením.

Další příspěvek Tibora Takáče "Erby banských miest na Slovensku" se zabýval problematikou vzniku znaků hornických měst. Ve svém příspěvku autor polemizoval především s teorií I. Púspáki Nagyho, podle něhož svazy hornických měst měly nějaký společný symbol, jehož varianty se projevovaly v každém znaku hornického města. T. Takáč se na základě rozboru znaků Banské Štiavnice, Banské Belé, Pukance, Nové Baňy a

Lubietové domnívá, že přijetí hornických symbolů u těchto měst nebylo nijak unifikováno, jen tím, že bylo odrazem horního práva. Takáčům příspěvek byl podnětný i v oblasti heraldické terminologie, neboť autor podrobně vysvětlil funkci i názvy hornických nástrojů obsažených ve znacích slovenských hornických měst.

Příspěvek Deona Sokolovského se opět týkal komunální heraldiky: "Obecné erby a pečate v Malohontě". Autor příspěvku vycházel z přírodního i národnostního charakteru kraje a všímal si ho v podmíněnosti se symbolikou obecných a městských pečetí. Obecní pečeti nejen dosti větne ukazovaly na počátky administrativní činnosti jednotlivých vesnic, ale i zaměstnání obyvatel. Pomocí pečetí mohl autor získat nové poznatky o dějinách tohoto kraje. Příspěvek Jána M. Dubovského "Problemy erbu města Pezinku" se v širším smyslu zabýval problémy městských znaků, které obsahují církevní symbol. Autor na příkladu znaku města Pezinku doporučoval, aby tam, kde se znak s církevním symbolem vžil, byl i nadále užíván.

- Josef Kirst věnoval pozornost vývoji erbu Zlaté Idky. Autoru příspěvku "Vývoj erbu Zlatej Idky" se podařilo dešifrovat neobvyklé spojení symbolů hutnictví a hornictví v městském znaku. J. Kirstevi pomocí dobových rytin se podařilo určit jednotlivé nástroje a jejich účel a též podle pečetí určit tinctury znaku. Znak Zlaté Idky je zajímavý tím, že zachycuje poměrně zde krátce se rozvíjející hutnictví. Na příspěvku autora nutno zvláště ocenit,

že kromě pramenů z našich archivů čerpal též z maďarských archivů. Výsledkem jeho rešerše je upravený znak Zlaté Idky, který známe z poštovních známek.

Zcela odlišnou oblast si vybrala Ludmila Nemeskürthyová, která pojednala na téma "Symboly cechov". V první části příspěvku se autorka zabývala vývojem cechů na Slovensku. V druhé části se pak zabývala symboly cechů (cechovní truhlice, svolávací tabulky), se zvláštním zřetelem k cechovním znakům, které rozdělila do skupin, o kterých pak pojednala.

Zajímavou oblast symboliky si vybrala Elena Mannová, která se prezentovala příspěvkom na téma "Symboly spolkov". Na základě zkoumání razitek kóporací z 19. a 20. století podle jejich obrazové tematiky je rozdělila do jednotlivých skupin, u nichž ukázala na některé zvláštnosti.

V odpolední diskusi vystoupil Ivan Hlaváček, který se zabýval metodologickými přístupy při zkoumání tzv. erbovních galerií a vymezení tohoto pojmu. Poukázal na to, že erbovní galerie nemají význam pouze heuristický, ale odhalení její ustřední myšlenky přináší zcela nové poznatky pro obecnou historii. Dále v diskusi hovořil Vladimír Růžek, který se jednak zabýval rozbory erbovníků a též speciellně otázkou bohemik v cizích erbovnících. V diskusi byl dále přednesen příspěvek o vývoji znaku města Smolníku. S. Petrovič seznámil přítomné s výsledky průzkumu obecních pečetí Šarišské župy, kdy z počtu 360 lokalit přicházejících do uvažování se podařilo objevit 288 jejich typářů. Dále hovořil Ferdinand Ulič-

ný na téma "Vinohradnické symboly na Slovensku". Jeho příspěvek dokumentoval praktické využití heraldiky, kdy na základě heraldických pramenů bylo možno sledovat rozšíření vinohradnictví na východním Slovensku. V diskusi vystoupila s. Hlaváčková, která rozebrala vývoj trenčinského znaku a uvedla nejdůležitější prameny k poznání znaku Trenčína. Z mnoha ohledů byl zajímavý diskusní příspěvek s. Chmelníkové o symbolech neprivilegovaných osob. Autorka ukázala na sociální posuny ve společnosti pozdního feudalismu v Uhrách, kde vzniká vrstva inteligence pocházející z lidových vrstev - honoratores. V roce 1828 jich bylo v Uhrách na 50 tisíc. Při zkoumání jejich symbolů autorka příspěvku vycházela především z jejich pečetí a přitom si všimala symboliky jejich znaků. Velmi zajímavé byly i ukázky, které se většinou týkaly známých slovenských osobností (Jána Hollého, Magiho, Samuela Štúra - otce Ludovíta Štura a dalších).

Na programu druhého dne sympozia byl obsáhlý referát Františka Sedláčka "Genezia slovenského zemianstva". Autor referátu v první části příspěvku poukázal na to, že část zemanstva na Slovensku byla zastáncem slovenského jazyka a v podstatě v 17. a 18. století jedinou nositelkou slovenských kulturních tradic. Tuto skutečnost autor dokumentoval řadou příhod ze života šlechty. Z tohoto důvodu si položil otázku, jak vznikla uherská šlechta slovenského původu. F. Sedlák se domnívá, že uherská šlechta slovenského původu vznikla jednak ze starých slovanských velmožských rodin, které si svoji moc zachovaly i po pádu Velké Moravy (Deviacky, Hunt Poznány). Jednak základ

slovenského zemanstva se vyvinul ze sociální vrstvy iabbagionů - polosvobodných obyvatel (hradní posádky apod), kteří se postupně dostali mezi zemanstvo nebo klesli mezi ostatní poddané obyvatelstvo. Slovenský etnický prvek v uherské šlechtě posilovaly i novodobé nobilitace. Příspěvek F. Sedláčka přinesl řadu nových, ale též diskusních pohledů na vývoj uherské šlechty, ke kterému jistě zaujmou stanovisko po zveřejnění tohoto příspěvku v Slovenské archivistice i další badatelé.

Další příspěvek D. Lehotské s názvem "Heraldicko-genealogické otázky městianských rodin" se zabýval problematikou sociální struktury měst v období feudalismu i možnosti heraldiky a genealogie řešit tuto problematiku. Autorka příspěvku se podrobněji zabývala rychtářskými rodinami, které v některých městech nesly specifický titul "comes".

Příspěvek Ivana Chalupeckého "Znaky a erby levočských měštanov v 16. a 17. stol." zaujal nejen množstvím doprovodného materiálu, ale i bohatou heuristikou. Autor příspěvku se zabýval některými specifickými otázkami městanské heraldiky. Jednak vznikem a vývojem merek v městanské heraldice, jejím procentním zastoupením mezi ostatními erbovními znameními. I. Chalupecký dospěl k závěru, že kolem 20 % městanských znaků v 16. a 17. století obsahovaly merky. Dále ukázal na vztah městanského znaku ke znaku šlechtickému u rodin, u nichž došlo k nobilitaci. Na jednotlivých případech prokázal, že zde byla ořazová i symbolická kontinuita, což svědčí o významu městanského znaku. Autor příspěvku rozdělil městanské znaky podle obrazové te-

matiky do jednotlivých skupin. Mnoho měšťanských znaků bylo odvozeno od povolání rodiny nebo prvního nositele znaku. Též se v městanské heraldice objevovaly tzv. mluvící znaky.

Poté následoval příspěvek Milana Šišmiše s názvem "Heraldické pamiatky trenčianského regiónu". Samo téma vnucuje představu, že se jednalo o příspěvek příležitostný. Avšak nebylo tomu tak. Autor příspěvku vykonal rozsáhlou heuristickou práci. Měli jsme možnost alespoň na diapoziitech vidět část jeho rozsáhlé práce. K jednotlivým heraldickým památkám provedl autor příspěvku expozici jak z regionální literatury, tak i ze speciální heraldické literatury.

Další příspěvek na téma "Historická hodnota armálesov" přednesl místopředseda našeho klubu Tomáš Krejčík, který se hlavně zaměřil na statistiku při vydávání listin. Na podkladě statistických čísel došel k závěru, že nedocházelo v podstatě k disproporcím v počtu vydávaných listin u jednotlivých panovníků s výjimkou válečných dob. V druhé části příspěvku se T. Krejčík zaměřil na výtvarnou stránku erbovních listin, především na vývoj erbovních miniatyr. Autor příspěvku nemohl v časově omezeném příspěvku vyčerpat celou problematiku. Z těchto důvodů jeho článek vyjde ve Slovenské archivistice.

Poslední příspěvek se týkal vztahu faleristiky k heraldice. Přednesl ho P. Holásek, který ho nazval "Rady a vyznamenania v historickom vývine na podklade radu Bílého lva". V první části příspěvku

autor obecně pojednal o vývoji řádu a vyznamenání. V druhé části se pak blíže věnoval vztahům mezi československou faleristikou a heraldikou.

Celkem bylo proneseno 16 referátů a 8 diskusních příspěvků. Je nutné říci, že pro časovou omezenost se na mnohé diskusní příspěvky nedostalo. Bohužel oproti původně plánovanému programu nebyly proneseny příspěvky: R. Marsiny "Sfragistické problémy slovenského diplomataře" Adama Balogha "Výskum heraldicko-sfragistických pamiatok v Bratislavské župe". Autoři těchto příspěvků se z vážných důvodů ze sympozia omluvili. Pracovní prostředí sympozia vhodně doplňovala menší výstavka násich a zahraničních knih s ukázkami heraldických pramenů (erbovní listiny, pečeti apod.). Většinou vystavené exponáty navazovaly na pronesené referáty. Sympozium mělo bohatý společenský život, jež umožnil navázat užitečné osobní kontakty mezi jednotlivými badateli. Po prvním dni se účastníci sympozia vyslechli malý koncert složený ze skladeb v Trenčíně působících skladatelů v krásném prostředí trenčínského hradu, kde se v "Barbořině paláci" poté konalo společenské setkání spojené s udělením diplomů zasloužilým členům historické společnosti. V prostoru "Barbořina paláce" účastníci sympozia shlédli menší výstavku známého slovenského heraldického kreslíře Jána Švece.

Sympozium bylo dokladem, že heraldika na Slovensku je pěstována na vysoké úrovni, že je o ní ve vědeckém světě zájem a to i mezi širší odbornou veřejností, jak o tom

svědčí tento fakt. Tohoto setkání se zúčastnilo přes 130 lidí.

J. L. Bílý

JUBILEA

Modřický historik

Letošního roku se dožívá šedesáti let a zároveň čtyřicetiletého výročí vlastivědné badatelské činnosti modřický rodák a občan Ladislav S e b e s t í k, nar. 1. března 1922.

Pochází ze starého selského roku, který sedlačil na Kroměřížsku už roku 1648. Od svých příbuzných slýchával různá stará rodinná vyprávění (babička byla rozená Poděbradská) a ta tvořila v mladém studentovi trvalý zájem o rodovou tradici a o dějiny rodného městečka.

Po maturitě s vyznamenáním na obchodní akademii prošel za okupace totálním nasazením, byl členem revolučního místního národního výboru v Modřicích, pracoval v oboru ministerstva ochrany práce a sociální péče a po zániku zemského zřízení nastoupil v nově utvořeném konzervárenském podniku Fruta n.p., kde zastával technicko-hospodářské funkce až do svého odchodu na odpočinek. Je nositelem odznaku "Vzorný pracovník n.p. Fruta" a odznaku "Zasloužilý pracovník koncernevého podniku Fruta".

Ve své badatelské činnosti věnuje s. Šebestík největší péči své lásce - rodným Modřicím. Je nejlepším znalcem modřichých dějin a modřické topografie. Čtyřicet let sbírá podklady pro připravované Dějiny Modřic.

Své vzdělání si prohloubil a doplnil jako mimořádný posluchač archivního studia na univerzitě v Brně.

V r. 1965 založil při Osvětové besedě v Modřicích vlastivědný kroužek "Sdružení rodáků a přátel Modřic", jehož je dodnes předsedou. Za jeho redaktorského vedení regionálně vlastivědného sborníku A-V-E (Archeologie-vlastivěda-etnografie) vyšly čtyři ročníky. Stál u vzniku samostatných publikací vydaných "Sdružením": L. Konečný - Poznámky ke stavebnímu vývoji děkanského kostela v Modřicích. Modřice 1972, publikace J. Vignatiiové a A. Šika - Přehled archeologie se zretelem k prehistorii a protohistorii Modřic. Modřice 1972 a objevné studie Christian Mayer z Modřic 1719-1783, Modřice 1969. Posledně jmenovanou práci o astronomovi Mayerovi napsal náš jubilant k 250. výročí narození zapomenutého největšího moravského badatele v oblasti přírodních věd před Řehořem Mendlem, objevitele dvojhvězd, zakladatele dvou hvězdáren a autora návrhu na první generální mapu Ruské říše atd.

Pedle Šebestíkova návrhu vytvořil známý brněnský grafik Karel Zeman skvostný mědiryt s Mayerovou podobiznou a věží hvězdárny v Mannheimu.

Řada jubilantových přednášek a článků v regionálním tisku je věnována především Modřicku. Jednu z posledních přednášek vyslechli členové brněnského GH klubu letos v září. Týkala se vývoje a historie znaku městečka Modřic. Přinesla řadu nových pohledů na erbovní znamení Modřic, a proto bude přednáška otištěna v některé

z příloh našich GH informací.

V současné době kompletuje s. Šebestík historické zprávy o zaniklém poutním místě Slatinka u Brna a přenesení jeho tradice do Modřic, kam každoročně putovali zakladníci z bývalých zahradnických příměstských osad Křídlovice a Nové Sady.

A plány do budoucna? Mladý důchodce L. Šebestík nezahálí: připravuje rozšířené vydání publikace o Ch. Mayerovi. K dvoustému výročí úmrtí tohoto významného astronoma vyslechnou členové našeho klubu v dubnu 1983 přednášku L. Šebestíka "O původu a významu Ch. Meyera z Modřic". Vyvrcholením badatelského díla budou obsáhlé "Dějiny městečka Modřic", jichž se dočkáme ještě v tomto desetiletí.

Ještě jedna význačná osobnost brněnských dějin spadá do sféry zájmů L. Šebestíka. Je to brněnský velitel pevnosti Špilberku za švédského oblézení r. 1645 Jakub Jiří Ogilvy, který se oženil do mlýna právě v sousedních Želešicích. Jeho syn Jiří byl polský a ruský generálem a druhem cara Petra Velikého. V Anglii zastávají Ugilvyové význačná místa v královské hierarchii a jsou dnes v pořadí na dvacátém místě následnictví na anglickém trůnu. Prozkoumat osudy želešických potomků význačného válečníka 17. století je jedním z genealogických plánů L. Šebestíka.

Druhým a třetím koníčkem L. Šebestíka je esperanto a láska ke květinám. Prácuje desetiletí ve funkčích ZO ČS Modřice, OY ČS Brno-venkov i jako místopředseda zájmové základní organizace ČS "Lilium" v Brně. Je také naším největším pěstitelem vonných

habešských mečíků.

Přejeme Ladislavu Čebestíkovi mnoho radošti a úspěchů v mnohočetné zájmové činnosti a mnoho zdraví do dalších let!

V. Walter

K stému výročí narození Aloise Kučíka

A. Kučík se narodil 15. května 1882 v Buchlovicích u Uherského Hradiště. Po studiích byl obecním tajemníkem v rodné obci, později působil v Břeclavi, v Brně a opět v Břeclavi.

Byl jedním z propagátorů Bezručova díla, známé jsou jeho skvostné bibliofilske tisky básní Petra Bezruče. Byl nadšeným kulturním organizátorem a vlastivědným pracovníkem Slovácka. Řadu let byl členem Musejního spolku v Brně.

V této vzpomínce chceme připomenout jeho zájmy genealogické. Jeho celoživotní láska k dílu Petra Bezruče jej přivedla k publikaci "Po stopách předků Petra Bezruče", která vyšla v Opavě v roce 1947.

Již v roce 1945 vydal Svaz přátel rodičů jeho dílo "Jan Jeník z Bratřic", v němž s trpělivostí sobě vlastní sebral roztroušené poznatky o osobité postavě českého vlastence z 1. poloviny 19. století.

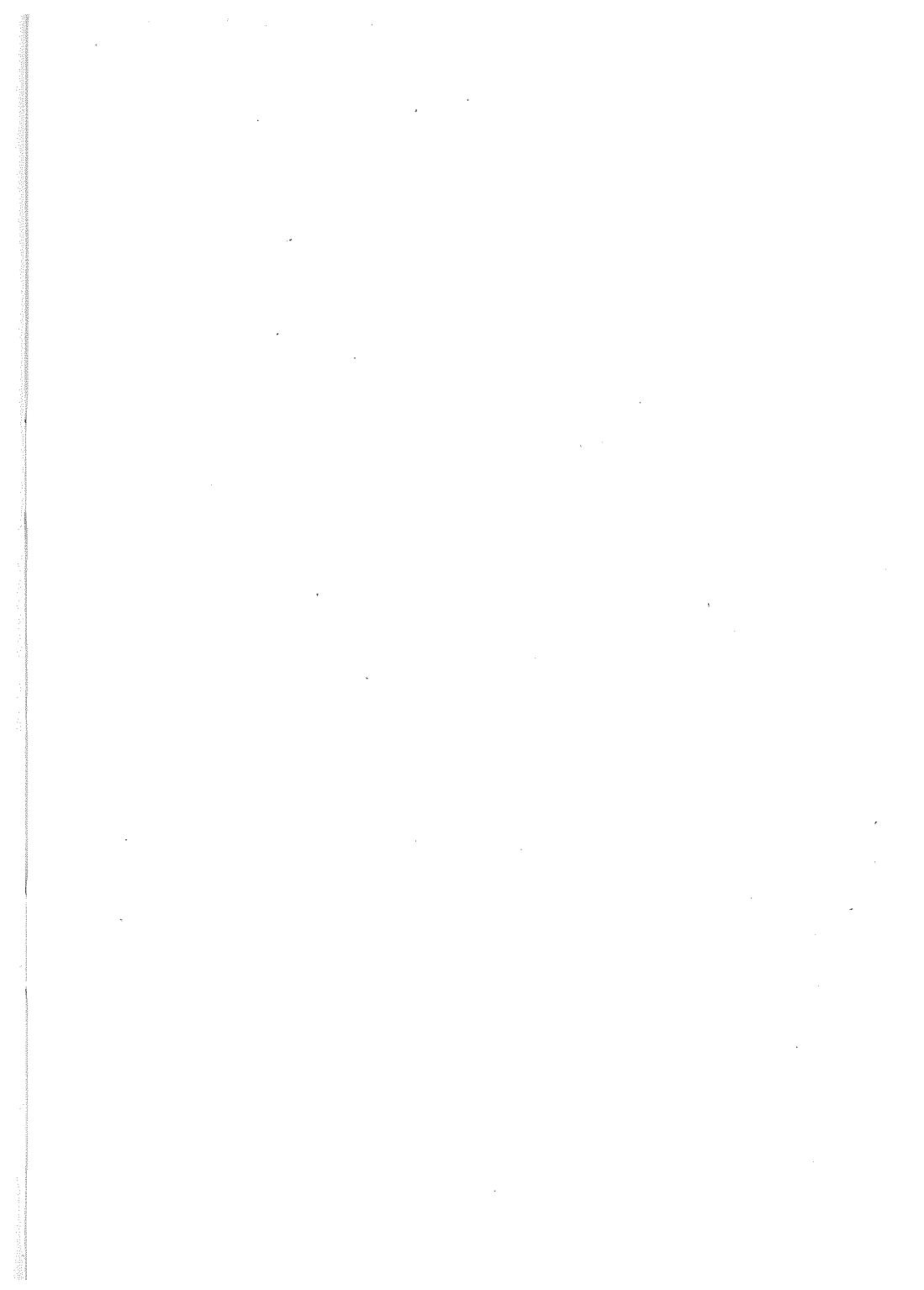
Další jeho zájem platil rodnému kraji. Tak vydal seznam vrchnostenských zaměstnanců na Buchlově 1610-1850 (VV 2, 1947, s. 73-75). Cenný genealogický materiál obsahuje i jeho práce "Výslechy a tresty podle 'Černých knih' loveckého práva na hradě Buchlově 1562-1751" (tamtéž, s. 161-178). V druhém ročníku Rodekmunu otiskl studii "Slavný cestovatel dr. Alois Musil, syn moravského selského rodu"

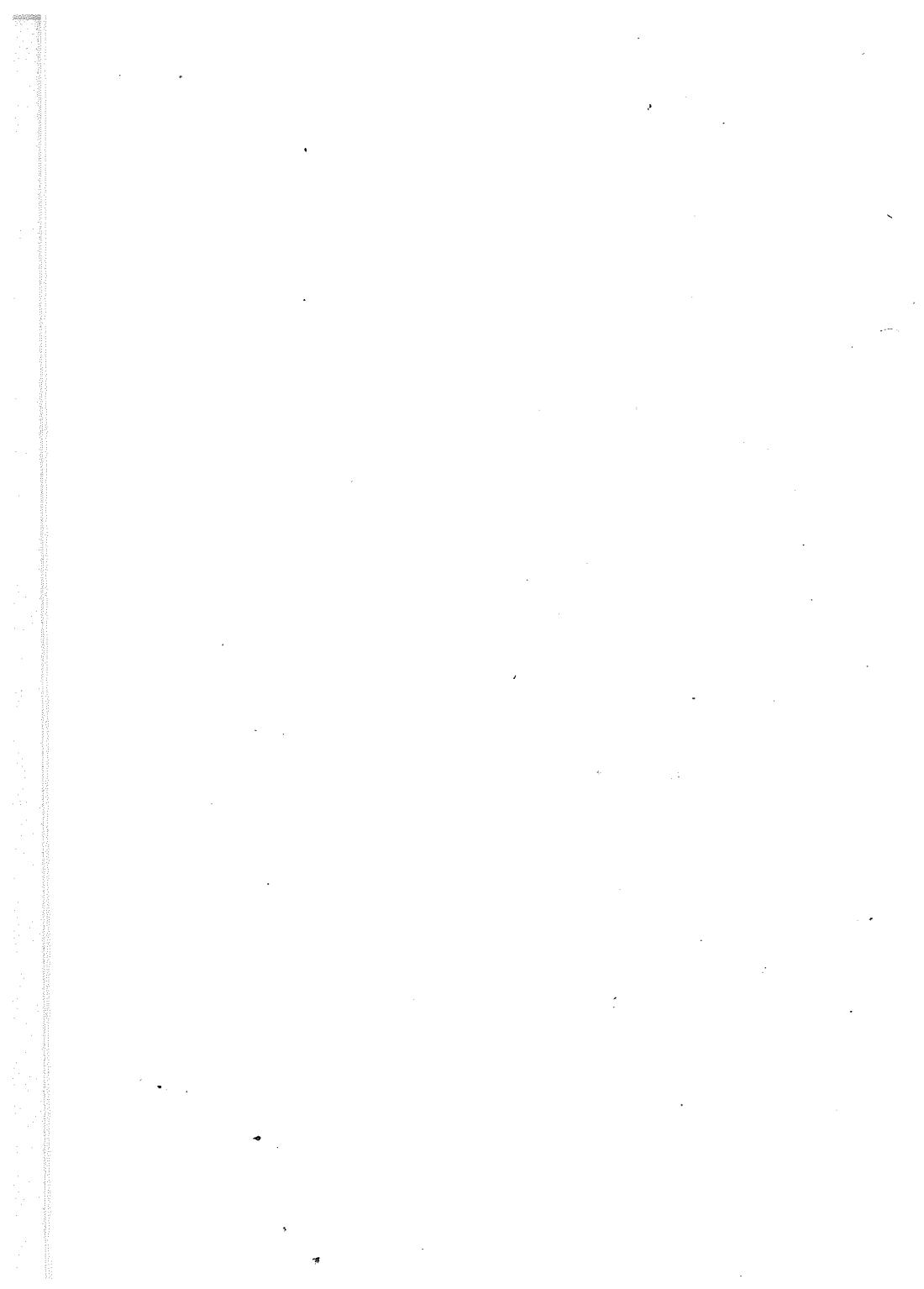
(s. 2-5). V rukopise zůstaly jeho poznámky o Berchtoldech, zejména o hraběti Bedřichovi.

K heraldice se obrátil jen jednou, krátkým článkem "O městských znacích, pečeťích a razítkách" (VVM 2, 1947, s. 89-90). Zde se zamyslel především nad výtvarnou krásou starobylých obecních symbolů a nabídal k obnovení této kulturní hodnoty i v současnosti, v každodenní praxi. Tedy slova stále aktuální.

Nevelké, ale hodnotné genealogické práce Aloise Kučíka mají svou trvalou hodnotu.

tk

Úprava rukopisů

K otištění se přijímají příspěvky členů Genealogického a heraldického klubu DK ROH Královopolské strojírny v Brně, případně i práce nečlenů. Redakční rada si vyhražuje právo zkrátit zasláný příspěvek, aniž by se tím narušil jeho smysl. Závažnější zásahy do textu lze provést jen s vědomím autora.

Za správnost a původnost článků odpovídají autoři. Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Citace - musí odpovídat ČSN 01 0197. U citací knih se uvádí jméno autora, název díla, místo a rok vydání a strana, která se citace týká.

U časopisů nejdříve jméno autora článku, název článku, název časopisu, ročník, rok vydání, číslo a strana.

U pramenů uvádíme nejdříve instituci, kde je pramen uložen, fond a číslo, pod kterým je uložen, příp. bližší označení - karton, svazek, folio, strana apod.

Citace se uvádějí vždy v původním znění a v původní řeči, citace v jiné abecedě než v latince se přepíše do latinky.

Úprava strojopisu - příspěvek musí být napsán psacím strojem s normálními typy (ne perličkou) na bílém papíře formátu A4 jen po jedné straně.

Na jednom řádku smí být nejvýše 60 úderů včetně mezer. Stránka smí obsahovat nejvýše 30 řádků. Kresby musí být předem konsultovány s redakční radou.

Příspěvky musí být odevzdány ve dvou kopíích. Příspěvky nejsou honorovány.

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE

Vydává jako interní tisk pro potřebu členů v nepravidelných lhůtách Genealogický a heraldický klub při DK ROH Královozemské strojírny v Brně, Palackého 78.

Odpovědný redaktor: František Špirk

Řídí redakční rada: PhDr Tomáš Krejčík (výkonný redaktor)
JUDr Jiří L. Bílý a Vilém Walter

Příspěvky zasílejte ve dvou kopiích na adresu PhDr Tomáš Krejčík, Grohova 33, 602 00 Brno.

Kresba na obálce: Jiří Hanáček

Bezplatný odběr vázán zaplacením ročního členského příspěvku.

Povoleno odborem kultury NV města Brna č.j. 7/82.